

forma může být i z hlediska církevního vnímána pozitivně. S tím, jak zřejmě poroste význam výsledků biblického bádání pro dogmatiku (už opět, po vnitřním překonání liberalismu, je možno je brát vážně), se bude prohlubovat i její vliv eku-

menický. Tak i SNTS jako důsledně necírkevní organizace a odborná bibliotika, která nejednomu theologovi připadá nezáživná, mohou mnoho znamenat pro církev (i její teologii).

Jan Roskovec

STARÝ ZÁKON V UMĚNÍ (The Old Testament in the Arts)

Tak se jmenoval festival konaný v Praze (3.–17. září 1995) z iniciativy izraelského velvyslance v České republice Moshe Yegara a pod záštitou prezidenta Václava Havla. Tento podnik, který neměl v naší zemi – a patrně ani jinde ve světě – obdobu, přesvědčoval citlivého zájemce o zcela mimořádném vlivu Starého zákona na všechny oblasti a druhy umění (výtvarné, literární, hudební aj.). Cestou medií (rozhlas, televize, tisk) se hlasu starozákonního poselství dostalo vskutku široké publicity. Jako aktivní účastník některých festivalových akcí připomínám alespoň výstavu Starý zákon v knižní kultuře v Čechách, instalovanou v ambitech Strahovského kláštera (tvůrci scénáře O. Nytrová a M. Balabán), mezinárodní akademické symposion Starý zákon jako inspirace v kultuře (The Old Testament as Inspiration in Culture), dirigentované skvěle M. Prudkým (poměrně početnou delegaci tvořili

Izraelci, zvláště izraelské vědecké a kulturní pracovnice; přítomen byl věhlasný jeruzalémský profesor Talmon; z českých starozákonních badatelů přispěli studii M. Prudký, J. Heller a M. Balabán, přečten byl referát nepřítomného S. Segerta), Jeruzalémský symfonický orchestr s dirigentem Davidem Shallonem (Verdí, Lee, Dvořák, Bernstein, Goldmark), výstavu Nevěsta v uzavřené zahradě v Národní galerii (Anežský klášter) citlivě uvedenou M. Zlatohlávkem a výstavu v Roudnici n/L (motivy Starého zákona v českém výtvarném umění 20. století).

Stará antická literatura se stala vzorem, inspirací a v jistém smyslu i normou evropského, a ovšem i českého umění. A nebyl to Homér, ani Epos o Gilgamešovi, ani Upanišady. Byla to zvěstná literatura Starého zákona. Hebrejský kvas. Postavy bojovníků a mučedníků. Existence obtížena zatímností: Kazatel – osvícená hospodinovskou pravdou, Iza-

jáš, Jeremjáš aj. Chvalozpěvy a výkřiky, eschatologické obzory, mystérium utrpení nevinných, hledání moudrosti, respekt vůči normám halachy, odpovědnost za druhého stůj co stůj. Abrahám, Mojžíš, Jeremjáš, Job. Velké umění inspirované velkými ideami mesiášství a porodními bolestmi nového věku.

Pro ‚svět‘ (mimo ekklésii) se tu vynořuje nová pevnina, nová polis: Nikoli starý Babylón, nikoli duchaplné Athény, nýbrž Jeruzalém jako historická zástava, symbol, poslání. Umění je méně ideologické než církevní zvěstování. Moderní Job ve věštném takřka podání Jiřího Sozanského postrčí k meditaci i skalního agnostika. A pro církev se tu otvírá možnost nového, validnějšího a proočtějšího uchopení té ‚staré zvěsti‘.

Kupodivu: Ne náboženství jako takové (ani křesťanské ne), nýbrž *kultura* se stala, a doufám, že ne jen

na těch několik týdnů festivalu, pozoruhodným mostem mezi světem víry a územím poznávání, jež není založeno na biblických principech židovských nebo křesťanských východisek.

A ještě víc: Festival mohl napomoci ekumenickým snahám sbližujícím křesťany s židy (tak to zamýšlel Moshe Yegar); nemuselo jít toliko o setkání spíše kulturní (jak to mínil pražský rabín).

Kdysi řekl chochmou ozářený S. Daněk: „Ani krok od Bible, jinak na to doplatí i kultura“. Vkrádá se otázka: Jaký je vlastně vztah mezi starozákonním (biblickým) zvěstováním a kulturou? A jak obhájit, že skutečná kultura začíná vlídným nápirem prorockého poselství? Dochází toto vše spirituálním elitám naší trochu nízkofrekvenční Boheimie?

Milan Balabán